

об'єднання та розподіл ролей між ними, які законодавець в ч. 3 ст. 28 КК України виокремлює від стійкості.

**Овсяннікова О.О.,
НУ "Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого",
к.ю.н., асистент кафедри організації
судових та правоохоронних органів**

ПРИНЦИП ГЛАСНОСТІ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У НОВОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ КОДЕКСІ УКРАЇНИ

Принцип гласності судової діяльності як невід'ємна складова належного правосуддя сформувався ще в середині XIX століття. Сутність його полягала в тому, що судовий процес та його результат – рішення – повинні здійснюватися під контролем народу, тому що "гласність – суттєва вимога суспільної довіри до судових рішень", оскільки вони не оповиті завісою таємниці і не супроводжуються пересудами і недовірою до суддів. Спочатку цей принцип поширювався тільки на цивільні та кримінальні судові процеси, але починаючи з 30-х років XX століття отримав загальне розповсюдження.

Дотримання принципу гласності сприяє демократизму правосуддя, є своєрідною формою громадського контролю, дисциплінує суд, змушує його відповідальніше ставитися до вирішення поставлених питань, дбати про те, щоб усе, що відбувається у суді, було максимально переконливим, обґрунтованим. Гласність судового розгляду є важливою умовою неупередженого, об'єктивного, повного, всебічного дослідження обставин справи й ухвалення справедливого судового рішення. Можливість присутності в суді представників громадськості сприяє формуванню в суспільстві переконаності в правильному функціонуванні судових установ та довіри до них.

Гласність поширюється на весь хід судочинства, у тому числі на дослідження доказів, а також оголошення судового рішення.

З отриманням Україною статусу незалежної демократичної держави та з прийняттям Конституції України 1996 року принцип гласності судового процесу отримав своє конституційне закріплення. У переліку основних засад судочинства пунктом 7 частини третьої статті 129 КУ закріплена засада гласності судового процесу та його повне фіксування технічними засобами.

Засади гласності судового процесу набули висвітлення у Законі України "Про судоустрій і статус суддів". Зокрема у статті 11 "Гласність і відкритість судового процесу" зазначено, що ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної або

письмової інформації про результати розгляду його судової справи. Кожен, хто не є стороною у справі, має право на вільний доступ до судового рішення в порядку, встановленому законом. Розгляд справ у судах відбувається відкрито, крім випадків, установлених процесуальним законом. Учасники судового процесу та інші особи, присутні на відкритому судовому засіданні, можуть використовувати портативні аудіотехнічні засоби. Проведення в залі судового засідання фото- і кінозйомки, відеозапису, а також транслявання судового засідання допускається за рішенням суду.

Аналогічні за змістом норми містяться й у процесуальному законодавстві. Аналізуючи їх, можна говорити про три аспекти гласності.

По-перше, це обов'язок суду забезпечити гласність судового розгляду справи, який реалізується шляхом розміщення оголошення про час, день та місце судового засідання, надання можливості сторонам процесу ознайомитися з матеріалами справи тощо.

По-друге, це право сторін на гласний розгляд справи, яке полягає в їхньому праві на гласне судочинство, поінформованість про зміст вимог і заперечень сторін, ознайомлення з матеріалами судової справи, праві бути вислуханим у судовому засіданні тощо.

По-третє, це право бажаючих бути присутніми на відкритих судових засіданнях, у тому числі представників засобів масової інформації, поширювати та отримувати інформацію про діяльність суду.

Кримінальний процесуальний кодекс України, прийнятий 13 квітня 2012 року, дещо по-новому та в більшому обсязі розкриває перелічені аспекти гласності судового процесу. Так, відповідно до статті 27 КПК України, учасники судового провадження, а також особи, які не брали участі у кримінальному провадженні, якщо суд вирішив питання про їхні права, свободи, інтереси чи обов'язки, не можуть бути обмежені у праві на отримання в суді як усної, так і письмової інформації щодо результатів судового розгляду та у праві на ознайомлення з процесуальними рішеннями й отримання їх копій. Ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді інформації про дату, час і місце судового розгляду та про ухвалені в ньому судові рішення, крім випадків, установлених законом.

Зазначається, що під час судового розгляду забезпечується повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу. При цьому, офіційним записом судового засідання є лише технічний запис. Нагадаємо, що відповідно до КПК України 1960 року, основним засобом фіксації перебігу судового розгляду справи був протокол судового засідання, а повне фіксування судового процесу за допомогою

звукозаписувального технічного засобу здійснювалося на вимогу хоча б одного учасника судового розгляду справи або за ініціативою суду у суді першої чи апеляційної інстанції.

Відповідно до п. 2 ст. 27 нового КПК України, кримінальне провадження в судах усіх інстанцій здійснюється відкрито. При цьому, звісно, перелічені випадки, коли слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні впродовж усього судового провадження або його окремої частини. Це такі випадки: 1) якщо обвинуваченим є неповнолітній; 2) якщо розглядається справа про злочин проти статевої свободи та статевої недоторканості особи; 3) в разі необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують гідність особи; 4) якщо здійснення провадження у відкритому судовому засіданні може призвести до розголошення таємниці, що охороняється законом; 5) в разі необхідності забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні.

Встановлюється також, що кожен, хто присутній в залі судового засідання, може вести стенограму, робити нотатки, використовувати портативні аудіозаписуючі пристрої. Проведення в залі судового засідання фотозйомки, відеозапису, транслявання судового засідання по радіо і телебаченню, а також проведення звукозапису із застосуванням стаціонарної апаратури допускаються на підставі ухвали суду, що приймається з урахуванням думки сторін та можливості проведення таких дій без шкоди для судового розгляду.

Як і за старим КПК України, КПК 2012 року вказує на обов'язковість прилюдного проголошення судового рішення, ухваленого у відкритому судовому засіданні. Якщо ж судовий розгляд відбувався у закритому судовому засіданні, судові рішення проголошується прилюдно з пропуском інформації, для дослідження якої проводилося закрите судові засідання та яка на момент проголошення судового рішення підлягає подальшому захисту від розголошення.

Отже, враховуючі вищезазначене, можна зробити висновок, що прийнятий Кримінальний процесуальний кодекс України, покликаний сприяти розвитку принципу гласності кримінального провадження, підвищенню авторитету судової влади у суспільстві.